هو العلیم

آداب ذی‌الحجه از آغاز دهه اول تا عید قربان

معنای ذکرهای توحیدی و اهمیت دعای عرفه

بیانات
آیت‌الله حاج سید محمدمحسن حسینی طهرانی
قدس‌الله‌سرّه

برگرفته از جلسات «شرح حدیث عنوان بصری»

بسم الله الرّحمن الرّحيم

ذكر خصوصيات ماه ذوالحجة الحرام

ماه ذی‌الحجه بسیار ماه مهمی است و نه تنها دهۀ اول آن بلکه بیست روز دیگر هم مهم است و مناسبتهایی که در این ماه است، بسیار مناسبتهای مهمی است اولا دهۀ اول: دهۀ اتمام اربعین حضرت موسی علی نبیّنا و آله و علیه السّلام است که قرآن می‌فرماید: ﴿وَوَٰعَدۡنَا مُوسَىٰ ثَلَٰثِينَ لَيۡلَةٗ وَأَتۡمَمۡنَٰهَا بِعَشۡرٖ﴾ ما ابتداء با موسی سی روز قرار گذاشتیم ولی وقتی سی روز را تمام کرد، دیدیم استعداد و آمادگی برای فیوضات دیگر هم دارد، لذا از او مضایقه نکردیم و در کاسه‌اش آشش را بیشتر کردیم، ده روز دیگر هم بر این فیوضات و الطافمان به موسی اضافه کردیم و یک اربعین شد: ﴿فَتَمَّ مِيقَٰتُ رَبِّهِۦٓ أَرۡبَعِينَ لَيۡلَةٗ﴾، از اول نفرمود: اربعین، فرمود: ثلاثین و بعد، این ده روز را اضافه کردیم تا اینکه حضرت موسی به آن فعلیت و موقعیتی که باید برسد، برسد و خلاصه طبق کلام بزرگان در این ده روز آنچه نصیب حضرت موسی شد در آن یک ماه نشده بود و نتیجۀ آن یک ماه رفتن به کوه طور و مناجات‌ها و کذا و کذا، آن نعماتی بود که در این ده روز خداوند برای او ایجاد کرد. لذا روزه گرفتن در این ده روز بسیار بسیار مهم است و بسیار ثواب دارد،

بالاترین ادله بر وحدت وجود اذکار توحیدیه دهه اول ماه ذی الحجة است.

همینطور اذکار توحیدیه که از امیرالمؤمنین علیه السّلام وارد شده است که روزی ده مرتبه انسان آن اذکار توحیدیه را بخواند **لا اله الا الله عدد الليالی و الدهور**...الی آخر، اینها را بخواند و به معانی این اذکار هم توجه کند و بداند که بالاترین دلیل مسالۀ وحدت وجود همین اذکار دهۀ ذی‌الحجةالحرام است.

دیگر از این صریح‌تر امیرالمؤمنین علیه السّلام نمی‌توانستند مسالۀ وحدت وجود را و مسالۀ صرافت وجود و مسالۀ بساطت وجود را از نظر فنی و از نظر علمی و از نظر شهودی در حکمت متعالیه و در عرفان نظری بیان بکنند، بسیار بسیار اذکار عجیبی است اینقدر این اذکار دقیق است، اگر یک ترجمۀ خوبی هم پیدا کردید حتما این اذکار را با توجه به ترجمه خودش که نشان دهنده آن لطائف و رقائق معانی توحیدیه است بخوانید.

واقعا عجیب است حضرت می‌فرماید: **لا اله الا الله عدد لمح العیون**عجیب است! به اندازه پلک زدن های چشم **لا اله الا الله** است اصلا نه تنها تمام اعیان ثابت و تعینات خارجی اینها مظهر توحید هستند، بلکه تمام عوارضی که عارض بر این اعیان می‌شوند و بر این موضوعات عروض پیدا می‌کنند از حرکات از سکنات، عدد ریاح، بادها، به اندازه بادها، یعنی چی؟

لا اله الا الله به اندازه بادها معنا دارد؟ **لا اله الا الله** به اندازه شبها؟ **لا اله الا الله** به اندازه روزها؟**لا اله الا الله** به اندازۀ سنوات؟ **لا اله الا الله** به اندازۀ درختان؟**لا اله الا اللهعدد الشوك و الشجرو لا اله الا الله عدد الشعر و الوبر**به اندازۀ تَک تَک موهایی که در دنیا هست حقیقت **لا اله الا الله** وجود دارد یعنی چی؟ یعنی بعدد **لا اله الا الله** شما تسبیح دست بگیرید مدام بگویید: **لا اله الا الله**!! این است منظور حضرت؟!!

خب حضرت عدد یک را بگذارد بعد هم جلویش تا تهران صفر بگذارد، چرا اینقدر مو را بیاورد و درخت را بیاورد و سنگ را بیاورد، مَدَر و کلوخ را بیاورد و کرک را بیاورد و دریا را بیاورد و

حرکت باد را بیاورد و... یعنی چی؟ یعنی تمام آنچه که در خارج تحقّق عینی پیدا می‌کند و عوارض آنها، همهٔ آنها تجلی توحید هستند، و ما از آنها خبر نداریم! یعنی وجود حضرت حق با تک تک موها حضور عینی خارجی دارد! نه اینکه مو حق است! یا اینکه مو، خداست! مو، مو است، وجود پروردگار جدای از این مو نیست و با این مو ظهور خارجی دارد، با این باد ظهور خارجی دارد، با این بدن و پلک چشم ظهور خارجی دارد، با حرکت دست ظهور خارجی دارد، با وجود شب ظهور خارجی دارد و با روز ظهور دارد، این کلام چه کسی است؟ کلام امیرالمؤمنین علیه السّلام است! برویم راجع به این مسائل فکر کنیم این متعلّق این دهه است بسیار بسیار مساله، مسالهٔ مهمی است.

سفارش به روزه در ماه ذی الحجه از ماه رجب هم بیشتر است

خصوص این موقعیت و اینقدر که نسبت به روزه در این دهه تاکید شده حتی در ماه رجب در روایات به این مقدار تاکید نشده است و همینطور اذکار توحیدیه و توجه به توحید.

سوق دادن ذهن به توحید در این دهه بسیار برای انسان راه گشا است

بهتر است که سالک به خصوص در این ده روز ذهن و فکر خود را در مراقبه بیشتر به سمت توحید سوق دهد تا توجه به کثرات و تعلقات و اشیاء خارجی، تا بتواند استفاده بیشتر بکند.

منظور از ایام الله در سورهٔ ابراهیم ایّام دههٔ ذی الحجّه می باشد

و این ایام (دهه اول ماه ذی الحجة)، همان ایام الله است که در سورهٔ ابراهیم خداوند به حضرت موسی می‌فرماید: و ذکرهم بایام الله این دهه است! آنها را متوجه کن که این دهه ذی‌الحجة را بسیار مغتنم بشمارند و از این سفره‌ای که پهن شده نصیبشان را برگیرند.

روز هفتم این ماه روز شهادت امام باقرعلیه‌السلام است.

نکاتی مهم راجع به آداب روز عرفه

روز نهم، روز عرفه است که نیازی به توصیف این روز نیست، شب عرفه بسیار بسیار شب مهمی است زیارت سیدالشهدا در شب عرفه بسیار وارد شده است بزرگان، عرفا، مرحوم آقای حداد شب عرفه که می‌شد زیارت سیدالشهدا علیه‌السلام را(دعای مخصوصی است که در مفاتیح آمده است) می‌خواندند و به شاگردانشان هم برای خواندن این زیارت شب عرفه دستور می‌دادند. در شب عرفه قرائت دعای یا شاهد کل نجوی وارد شده است.

خواندن دعای عرفه بسیار سفارش شده است و در بعد از ظهر روز عرفه هر چه به غروب نزدیکتر باشد بهتر است. بهتر است دعای عرفه را در سمت چپ پایین کوه جبل‌الرحمة بخوانند، همان مکانی که امام حسین علیه‌السلام دعای عرفه را خوانده‌اند، ولی بالای کوه جبل‌الرحمة در این روز نروید که کراهت دارد.

غسل روز عرفه را فراموش نکنید که بسیار اثر دارد و افضل آن از صبح است تا ظهر، لیکن تا عصر هم می‌توان انجام داد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده‌اند: با فضیلت‌ترین دعا در روز عرفه، که پیامبران قبل از من هم در روز عرفه آن را می‌خواندند این است: «**لا اله الا الله وحده لا شریك له، له الملك و له الحمد، و هو علی کل شیء قدیر**» خواندن این دعا اشکالی ندارد.

در روز عرفه و در عرفات کسی نمی‌تواند روزه بگیرد مگر آنکه قبلًا نذر کرده باشد و آن روزه مستحبی که برای این روز ذکر گردیده مربوط به کسانی است که در عرفات نیستند.

هر چه مسکنت دارید در این روز به خدا عرضه کنید و بگویید خدایا هنر ما در ناسپاسی و معصیت است و هنر مولی رحمت و بخشش و مغفرت است.

افرادی هم که مشرّف هستند، حساب آنها و کتابشان دیگر بسیار بسیار پُر و با نعمات و با الطاف بسیار فائزی است. خداوند به همه توفیق بدهد که مشرّف باشند و اگر هم نشد باز مطلب به جای خودش

باقی است. ولایت امام علیه‌السلام و راه ولایت، راه سعی است، اختصاص به جایی ندارد و با دلها مرتبط است و دلها را به سمت خود می‌کشاند، آن دلهایی که قابل باشند و لایق باشند آنها را به سمت خودش می‌کشاند.

روز عرفه روزه‌اش بسیار بسیار مؤکد است البته اگر انسان را ضعف بگیرد و نتواند دعای بعدازظهر عرفه را بخواند(البته اعمال آن روز فقط صرف دعای سیدالشهدا نیست دعاهای دیگری هم در روز عرفه هست که در مفاتیح است و آنها هم بسیار مؤکد است) بهتر است که روزه نگیرد، ولی اگر می‌تواند روزه بگیرد و آنرا هم بخواند. مخصوصا در این ایام که روزها کوتاه است و چندان شاید برای انسان سخت و مشکل نباشد. دعای روز عرفهٔ سیدالشهداء، بسیار بسیار دعای عجیبی است و همه بزرگان این دعا را می‌خواندند و هم به شاگردانشان توصیه می‌کردند.

کیفیّت قرائت ادعیه به صورت دسته جمعی

مرحوم علّامهٔ طهرانی در خیلی از سنوات ما را جمع می‌کردند در منزلشان و ما این دعا را می‌خواندیم و بقیه هم گوش می‌دادند، این که در مجالس فعلا رسم شده است که هر کسی یک مفاتیح دستش می‌گیرد و می‌خواند این کار را نکنید و این عادت را ترک کنید. دعا را باید یک نفر بخواند اگر شخص می خواهد خودش دعا را بخواند برود در منزلش بخواند و اشکال ندارد، برود در منزلش، مسجدی، جایی می‌خواهد با خودش خلوت کند، تنها باشد، خیلی خوب است. ولی اگر در مجلسی دسته جمعی دعا خوانده می‌شود یک نفر بخواند و بقیه در دل با او بخوانند، اثرش بیشتر است از اینکه انسان خودش مفاتیح دست بگیرد و دعا بخواند و همینطور در سایر دعاها فرقی نمی‌کند آن تأثیر بیشتری دارد و تمرکز بیشتری برای انسان حاصل می‌کند.

دعای عرفهٔ حضرت سیّدالشّهداء علیه السّلام دریاهائیست از معرفت!

دعای روز عرفه بسیار مهم است و دعای سیدالشهداء در روز عرفه که واقعا اصلا دریاهایی است از معرفت که چطور حضرت تمام وجود خود و شراشر وجود خود را در این نظام همه را رو می‌کند و دست قدرت پروردگار را در ایجاد و تکامل و استقرار حیات و کیفیت دستگیری و هدایت حضرت در این دعا بیان می‌کند و اینها واقعا عجیب است! واقعا عجیب! ، کسی که این دعا را بخواند و به معانی او توجّه داشته باشد متوجّه می‌شود که هیچ یک از حرکات ما بدون عنایت خدا انجام نمی‌گیرد، تمام آن توجّه ما تا عنایت خدا نباشد فایده‌ای ندارد، یک عنایت اگر سلب بشود هزارتا مانع پیش می‌آید، یک مانع پیش می‌آید و انسان را منع می‌کند، یک مانع پیش بیاید انسان را نمی‌گذارد این کار را انجام بدهد، یک مانع پیش بیاید انسان به آن مقصدی که باید برسد نمی‌رسد، یک مانعی پیش بیاید انسان نماز نمی‌خواند، دعا نمی‌خواند، توجّه ندارد، این مانع‌ها را چه کسی برطرف می‌کند؟ حضرت در این دعا همه را برطرف می‌کند می‌گوید: خدایا تو دست من را گرفتی، آنچه را که برای من لازم است پیش آوردی، آن موانعی راکه هست یکی یکی برمی‌داری!

سالک باید همواره خویش را مستعدّ جذب فیوضات رحمانی نگهدارد و بس!

ما الان در این مجلس حضور پیدا کردیم اما آیا خبر داریم هزاران مانع برداشته شده تا ما بتوانیم به اینجا بیاییم؟ نه! می‌گوییم سوار ماشین شدیم و روشن کردیم و آمدیم. هزارها مانع بوده که ما خبر نداریم! فقط یکی از آن موانع اگر برای انسان روشن شود می فهمد عجب! اگر این قضیه اتفاق می‌افتاد ما نمی‌توانستیم به اینجا برسیم! منتهی همه را خدا مخفی نگهداشته است، می‌گوید تو دلت را صاف بکن دیگر کارت نباشد! ما خودمان موانع را برمی داریم، خدا کار را برای ما راحت کرده، می‌گوید همهٔ بارها را ما برمی‌داریم !! ما فقط از تو یک جو دل صاف می‌خواهیم !یک جو همّت می‌خواهیم !یک جو صدق می‌خواهیم! بقیهٔ کارهایش با ما! کسی نیامده به تو بگوید بیل بردار و بیل بزن! این کلنگ‌ها را ما می‌زنیم تو فقط صفا داشته باش! بعد ما تو را هُل می‌دهیم، زمین را صاف می‌کنیم، برایت هموار می‌کنیم، آنچه را که به درد می‌خورد در سر راهت قرار می‌دهیم، آنچه را که مانع برای حرکت توست

از جلوی پایت برمی‌داریم، همهٔ این کارها را ما داریم انجام می‌دهیم، تو می‌گویی بَه بَه ما سالکیم! ما داریم در راه تو می‌رویم! بیا بابا نگاه کن ببین چه خبر است! آن وقت سر از شرمندگی به زیر می‌اندازیم و دیگر نمی‌توانیم در روی خدا نگاه کنیم! در روی بزرگان نمی‌توانیم نگاه کنیم، عجب !

ما نبودیم و تقاضامان نبود *** لطف تو ناگفته ما می‌شنود

توضیحاتی راجع به عید قربان و فطر.

روز عید قربان یکی دیگر از فرصت‌های این ماه ذی الحجه است. بسیار بسیار روز مهمی است و یکی از دو روزی است که خداوند آن دو روز را عید اعلام کرده است. اول عید فطر است که بعد از یک ماه روزه و ضیافت الهی و پذیرایی و چه و چه و بعد آن پاداشی را که خداوند می‌دهد آن پاداش را در روز عید فطر با خواندن نماز عید فطر می دهد الذی جعلته للمسلمین عیدا و لمحمد صلی اللّه علیه و آله ذخرا و شرفا و کرامتا و مزیدا خدایا امروز را تو روز عید اعلام کردی و باید هم امروز روز عید باشد، چرا؟ چون ما از ضیافت تو برگشتیم آمدیم در خانهٔ تو و مورد ضیافت تو قرار گرفتیم، یک ماه پاک شدیم، صاف شدیم، تجرّد پیدا کردیم، کثرات و تعلّقاتمان یک مقدار کم شد، در ماه رمضان راحت‌تر آدم دست توی جیبش می‌کند! این همان است! در ماه رمضان حالت بکاء برای انسان بیشتر و راحت‌تر پیش می‌آید! این همان است! در ماه رمضان انسان از خودگذشتگی بیشتر دارد! احساس و عطوفتش بیشتر است! اینها همه اثرات چیست؟ اثرات این ضیافت الهی است! هرکسی بر طبق مرتبهٔ خودش و بر طبق آن میزانی که نسبت به آن میزان عمل می‌کند. و بزرگان که شنیدید و در کتاب روح مجرّد مرحوم علّامهٔ طهرانی نوشته اند که اینها به عنوان شکرگذاری به زیارت ائمه می‌رفتند، نجف می‌رفتند، می‌آمدند کربلا زیارت سیدالشهداء، حضرت ابوالفضل و بعد می‌رفتند زیارت کاظمین علیهم‌السلام بعد سامرا و حضرت سیدمحّمد پسرامام علی النقی علیه‌السلام که در مورد آن حضرت داریم که تالی تلو امام بود (حضرت سیدمحّمد در راه سامرا که در قریه‌ای به نام بلد هستند) و بعد به سایر امامزاده‌ها می‌رفتند حضرت حمزه و حضرت قاسم که در همان کربلا هستند، این اولیاء همان‌هایی هستند که در مورد آنها می‌گویندین اولیاء ضد ولایت هستند!! واقعا چقدر باید کسی بی‌دین باشد و بی‌وجدان باشد، حالا دین نداری، نداشته باش! لااقل وجدان داشته باشد، اینها همان‌هایی هستند که ضد ولایت هستند!! و خیلی با ائمه سر و کار ندارند، این بزرگان به عنوان شکرگذاری به زیارت أئمه علیهم السّلام می رفتند.

آن ملکوتی که برای حاجیان در ایام حج حاصل می شود برای تمامی اشخاصی که مراقب اعمال خود در این ایام باشند نیز حاصل می شود

روز عید قربان هم همین است یعنی خدایا این ده روزی که ما را در ایام‌اللّه خودت وارد کردی، در این ضیافت آوردی، یک ماهِ اربعین موسی را طی کردیم، این ده روز هم رویش شد چهل روز، حالا که در روز عید قربان هست، خیال نکنید این فقط برای افرادی است که در عرفات و منی و مشعر و اینها هستند آنها حساب و کتاب خودشان را دارند و ما بدانیم همان ملکوتی که بر آنجا حاکم است، همان ملکوت برای کسی که مواظب باشد و مراقب باشد و در این ایام عمل کند به آنچه را که دستور است آن ملکوت بر ملکوت این شخص هم ثبت خواهد شد، یعنی این هم مکه رفته، این هم عرفات رفته، این هم مشعر رفته، این هم ذبح کرده، لذا در روز عیدقربان مستحب است که انسان ذبح کند. شخص مکه نرفته است ولی ذبح مستحب است، مخصوصا برای حاج در سنوات بعد، بعد از آن سال هر سال که موفق برای زیارت حج نمی‌شوند، در روز عید قربان این ذبح را بکند که مشمول این تأثیر ملکوتی که در آن موقعیت خاص برای افراد خداوند درنظر گرفته، این هم مشمول او بشود و آن ملکوت بر نفس این شخص هم تأثیر می‌گذارد. لذا در روز عید قربان بسیار بجاست که همه نماز عید قربان را بخوانند حالا یا فرادی و یا دسته جمعی آن دیگر میل خودشان است.

سفارش بزرگان بر قرائت اذکار توحیدیه از صبح عید قربان تا غروب روز دوازدهم

اذکار توحیدیه از صبح عید تا غروب روز دوازدهم استحباب دارد ادامه داشته باشد، و اولیاء خدا حتما می‌خواندند آن اذکار را بعد از نماز صبح که همان نماز عید است، نماز ظهر و مغرب و عشاء یازدهم و دوازدهم را می‌خواندند و غروب روز دوازدهم دیگر تمام می‌شود و روز سیزدهم دیگر آن اذکار را نمی‌خوانند این هم مربوط به روز عیدقربان!